

**Vragen door de leden der Kamer gesteld
overeenkomstig artikel 105 van het Reglement van
Orde, en de daarop door de regering schriftelijk
gegeven antwoorden**

**AH
7**

**Vragen van de leden Dessing (FVD) en Kemperman (BBB) op 16 december 2024
medegedeeld aan de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en
Natuur over beantwoording eerdere vragen¹ over het rapport² van onderzoeker Henri
Prins.**

**Antwoorden van de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en
Natuur ontvangen op 6 maart 2025.**

Vraag 1

In uw beantwoording van 16 september 2024 van eerdere schriftelijke vragen naar
aanleiding van het rapport van onderzoeker Henri Prins (Stichting Samenleving,
Landbouw en Natuur, juni 2023) Natuur anno 2023: vallen of opstaan? stelt u
enerzijds dat het “in de praktijk mogelijk” blijkt om per aangewezen Natura 2000-
gebied “na te gaan hoe de kwaliteit zich sinds de aanmelding heeft ontwikkeld” en
anderzijds dat de staat van instandhouding “niet volledig bekend” was “op het
moment van aanmelden van Natura 2000-gebieden”. Erkent u dat deze beweringen elkaar
tegenspreken? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wel en welke van de twee
beweringen is in uw ogen dan de juiste?

Antwoord 1

Deze beweringen spreken elkaar niet tegen.

Het volledig bekend zijn van de kwaliteitstoestand van de natuur op het moment van
aanmelden van Natura 2000-gebieden zou betekenen dat van elk habitat alle relevante
kwaliteitsaspecten (en de oppervlakte) volledig bekend zouden zijn. De monitoring
was in die tijd nog niet zover ontwikkeld dat die volledigheid bereikt kon worden.
Dat was ook geen noodzakelijke voorwaarde om tot bescherming over te gaan: er moest
voldoende bekend zijn om te kunnen bepalen wat de belangrijkste gebieden per
habitattype en soort waren, zodat die konden worden aangemeld.

De ontwikkeling van de kwaliteit sinds de aanmelding is in wisselende mate
bijgehouden, afhankelijk van wat er in een gebied al aan monitoring plaatsvond en
in hoeverre de monitoring in de jaren daarna steeds meer is aangepast aan de eisen
die zijn gesteld vanuit de Vogel- en de Habitatrichtlijn). Zoals ik uitleg in mijn
beantwoording van 16 september 2024 worden veranderingen in kwaliteit zo goed
mogelijk bepaald op basis van beschikbare gegevens. Daarbij geldt dat grote
veranderingen gemakkelijker waarneembaar zijn dan subtiele veranderingen. De
verslechtingen die zijn geconstateerd in de natuurdoelanalyses betreffen daarom
vooral de relatief eenvoudig en eenduidig waarneembare veranderingen.

Vraag 2

¹ Eerste Kamer, vergaderjaar 2023-2024, Aanhangsel van de Handelingen, nr. 16

² Prins (Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur, juni 2023), Natuur anno 2023: vallen of
opstaan?

Erkent u dat uw eerste bewering uit vraag 1 strijdig is met de conclusie van de Ecologische Autoriteit, die in haar rapport 'Doen wat moet én kan' van 26 januari jl. stelt dat "vaak niet duidelijk" is "wat de kwaliteit van de natuur in de gebieden was bij het ingaan van de juridische bescherming als Natura 2000-gebied"?³ Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 2

Zoals ik aangeef in antwoord 1, is het niet voor elk gebied even goed mogelijk om de natuurkwaliteit op het moment van aanmelden van Natura 2000-gebieden volledig te achterhalen. Daardoor is een deel van de opgetreden veranderingen niet (met zekerheid) vast te stellen. De Ecologische Autoriteit (EA) legt daar terecht de vinger op, maar stelt ook dat er voldoende bekend is om te concluderen dat in veel gevallen verslechtering heeft plaatsgevonden, wat volgens de Habitatrichtlijn voorkomen had moeten worden. Overigens geeft de EA in haar rapport ook aan dat er nog aanvullende gebiedsgegevens beschikbaar zijn om tot een betere inschatting te komen van de referentiesituatie.

Vraag 3

Erkent u dat het dus in veel gevallen onmogelijk is om te bewijzen dat de kwaliteit van een Natura 2000-gebied sinds de aanmelding ervan achteruit is gegaan? Zo nee, hoe verklaart u dan de conclusie van de Ecologische Autoriteit zoals genoemd in de voorgaande vraag?

Antwoord 3

Zoals uit antwoord 1 en 2 blijkt, kan achteruitgang bewezen worden in die gevallen dat in de natuurdoelanalyses de conclusie is getrokken dat verslechtering daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Alleen in de gevallen dat de conclusie 'nee, tenzij' is vanwege kennisgebrek, kan die achteruitgang niet bewezen worden. Niet voor niets wordt dit onderscheid expliciet gemaakt.

Het is overigens de verwachting dat als de referentiesituatie vollediger in beeld gaat komen (door gebruik te maken van de informatie die de EA noemt), zal blijken dat er nog meer gebieden zijn verslechterd dan tot nu toe kon worden aangetoond. Regelmatig bestaat namelijk de indruk dat er sprake is van verslechtering zonder dat dit in de natuurdoelanalyses kon worden hard gemaakt met metingen. Het ligt voor de hand dat die indrukken objectief bevestigd kunnen worden als historische gegevens alsnog vollediger worden verwerkt.

Vraag 4

In uw beantwoording van de hiervoor genoemde schriftelijke vragen geeft u aan dat u het rapport van de heer Prins serieus neemt en dat u hem de gelegenheid heeft gegeven om zijn rapport nader toe te lichten. Wat waren de belangrijkste conclusies uit dit gesprek? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 4

Er heeft een gesprek plaatsgevonden tussen de heer Prins (en de heer Rampen, zijn adviseur) en enkele ambtenaren van LNVN. Er zijn in het gesprek geen conclusies getrokken. Prins en Rampen hebben toegelicht hoe het rapport tot stand is gekomen en hebben hun opvattingen kenbaar gemaakt over hoe het met de natuur gaat en ook wat er goed en niet goed gaat in het natuurbeheer. De ambtenaren hebben informatieve vragen gesteld. Er is uit wederzijdse kennis en ervaring gesproken over hoe het gaat met de natuur en over hoe natuur(herstel)beheer daarin een rol speelt. Het gesprek werd op dat moment wederzijds expliciet waardevol en constructief genoemd.

Vraag 5

Kunt u de indieners van deze schriftelijke vragen de notulen van en communicatie voorafgaand aan en na afloop van het gesprek met de heer Prins zoals genoemd in vraag 4 doen toekomen? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet

Antwoord 5

Van het gesprek zijn geen notulen gemaakt. Dit is voorafgaand aan het gesprek ook zo afgesproken. Tijdens een tweede gesprek op 5 februari is er alsnog een gezamenlijk verslag van het gesprek van 9 september opgesteld. Betrokkenen stemmen in met de inhoud van dit verslag. Dit gezamenlijk verslag is bij deze beantwoording toegevoegd.

Vraag 6

In uw beantwoording van de hiervoor genoemde schriftelijke vragen geeft u aan dat de conclusies van de heer Prins niet overeenkomen “met de wetenschappelijke conclusies waar de grootste consensus over bestaat, namelijk dat een groot deel van de Nederlandse soorten last heeft van stikstof” en dat het verschil van inzicht voortkomt uit het feit dat de heer Prins kijkt naar de ontwikkeling van soorten vanaf het jaar 2000 en niet al vanaf daarvoor. Bent u het met de indieners eens dat voor het voldoen aan de Europese Habitatrichtlijn slechts relevant is hoe Natura 2000-gebieden zich sinds het moment van aanwijzing – die plaatsvond rond het jaar 2000 – hebben ontwikkeld? Kunt u bevestigen dat de toestand van deze gebieden (of de soorten die in deze gebieden voorkomen) vóór het jaar 2000 in deze context dus niet relevant is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kunt u uw antwoord op vraag 16 van de genoemde schriftelijke vragen herzien?

Antwoord 6

Ik ben het met de indieners eens dat voor het vaststellen of er sprake is van verslechtering, slechts relevant is hoe Natura 2000-gebieden zich sinds de referentiedatum hebben ontwikkeld.

Waar ik in mijn beantwoording op doelde, is het kunnen vaststellen of soorten negatief beïnvloed kunnen worden door bijvoorbeeld stikstofdepositie. Dat is algemene wetenschappelijke kennis die niet afhankelijk is van (of mag worden beperkt tot) de referentiesituatie van Natura 2000-gebieden. Of de aldus vastgestelde gevoeligheid daadwerkelijk heeft geleid tot juridisch relevante verslechtering, moet uiteraard wel worden gerelateerd aan de referentiedatum per gebied. Of die verslechtering geconstateerd kan worden, hangt mede af van de beschikbaarheid van gegevens over de uitgangssituatie. Maar het in bepaalde gevallen niet kunnen vaststellen van verslechtering na 2000 kan dus geen wetenschappelijk relevant bewijs vormen voor de basale vraag of een soort gevoelig is voor een overmaat van stikstof of niet.

De overwegingen van de indieners kunnen dus geen reden zijn om mijn antwoord op vraag 16 van de genoemde schriftelijke vragen te herzien.

Vraag 7

Kunt u deze vragen afzonderlijk van elkaar en binnen de daarvoor gestelde termijn beantwoorden?

Antwoord 7

De antwoorden zijn afzonderlijk beantwoord, maar de termijn kon niet worden gehaald, mede omdat instemming van de heer Prins noodzakelijk was ten aanzien van de in de bijlage geciteerde correspondentie.

Directoraat-generaal Natuur
en Visserij

Aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Auteur

TER BESLISSING

Datum

12 februari 2025

Kenmerk

DGNV / 96186858

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Beslisnota bij antwoord op Schriftelijke vragen van de leden Dessing (FVD-fractie) en Kemperman (BBB-fractie) inzake beantwoording eerdere vragen over het rapport van onderzoeker Henri Prins

Parafenroute

Aanleiding

Op 19 december 2024 zijn door de voorzitter van de Eerste Kamervragen gestuurd van de leden Dessing (FVD-fractie) en Kemperman (BBB-fractie) inzake beantwoording eerdere vragen over het rapport van onderzoeker Henri Prins. In bijgevoegde brief is een voorstel voor de beantwoording opgenomen. De antwoorden op vraag 4 t/m 6 zijn afgestemd met de betrokkenen op 5 februari 2025.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd de bijgaande Kamerbrief te ondertekenen.

Kernpunten

- In vraag 5 wordt gevraagd om de verslaglegging van het gesprek op 9 september mee te sturen. Hoewel niet gebruikelijk, hebben betrokkenen aangegeven geen bezwaar te hebben om het gezamenlijk gespreksverslag mee te sturen als bijlage bij de beantwoording van de Kamervragen (zie bijlage 1).

Verslag van het overleg over het rapport: "Natuur anno 2023: Vallen of opstaan?"

Datum: 9 september 2024

Locatie: Ministerie van LVVN, Den Haag

Opgesteld door: Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur en LVVN

Gespreksdeelnemers:

- [REDACTED] en [REDACTED] (LVVN)
- Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur (SLN): Henri Prins (lid van SLN, voormalig WUR-onderzoeker) en Henk Rampen (adviseur, voormalig Regiohoofd Natuurmonumenten)
- Verhinderd: Cees de Boer (lid van SLN)

Inleiding:

Aanleiding tot het overleg was een telefoongesprek tussen Henri Prins en staatssecretaris Rummenie, die het rapport "Natuur anno 2023: Vallen of opstaan?" als relevant voor het natuurbeleid beoordeelde en de verantwoordelijke ambtenaren verzocht om hierover in gesprek te gaan. LVVN-ambtenaren waren door de staatssecretaris gevraagd om de heer Prins uit te nodigen om uitleg te geven over zijn gebruikte methode, n.a.v. de beantwoording van de Kamervragen.

Voorafgaand aan het overleg heeft Henri Prins een notitie opgesteld met antwoorden op vooraf gestelde vragen van LVVN en aanvullende onderwerpen die hij wilde bespreken. Tijdens het overleg werd het verzoek van SLN om de nadruk te leggen op de vraag hoe de conclusies van het rapport zich verhouden tot de bekende vereisten van soorten en habitats, niet ingewilligd door LVVN. LVVN gaf aan alle vragen te willen behandelen. Vanuit het perspectief van LVVN, lag de voorkeur bij het beginnen met de onderwerpen waar het overleg voor was georganiseerd. LVVN heeft ook een deel van de vragen behandeld.

Algemeen verloop van het gesprek:

Het overleg vond plaats in een open en constructieve sfeer. Tijdens het gesprek werd voornamelijk het woord gevoerd door [REDACTED] namens LVVN. LVVN gaf aan dat het gesprek mede plaatsvond met het oog op het beantwoorden van Kamervragen over het rapport; dit was vooraf niet (schriftelijk) doorgegeven aan SLN.

Het overleg liep vijftien minuten uit en werd na ongeveer anderhalf uur beëindigd. SLN gaf aan dat niet alle door hen ingebrachte onderwerpen besproken waren. LVVN heeft daarop toegezegd verdere vragen schriftelijk te beantwoorden.

Hoofdconclusies en gedeelde inzichten:

- **Methode en data:** LVVN constateert dat Henri Prins openbaar beschikbare data heeft gebruikt en dat hij zich in veel gevallen moest baseren op verspreidingstrends in plaats van populatietrends. LVVN mist voor een aantal soorten een betere correctie voor waarnemingsinspanning. Achterliggende reden is dat in het verleden onvoldoende werd gemonitord, waardoor de natuurkwaliteit destijds is onderschat.
- **Natuurontwikkeling:** Beide partijen erkennen dat stikstof- en natuurherstelmaatregelen een belangrijke rol spelen in de huidige trends. LVVN benadrukt dat de invloed van stikstof niet zomaar terzijde kan worden geschoven en dat herstelbeheer effectief kan zijn geweest in het compenseren van eerdere schade.

- **Gebruik van verspreidingstrends:** LVVN stelt dat een stabiele verspreiding niet per definitie betekent dat een soort stabiel is in populatieomvang, aangezien populaties soms eerst sterk afnemen voordat dit zichtbaar wordt in verspreidingsgegevens.
- **Stikstofimpact:** Rapport Prins stelt dat stikstof slechts bij een klein percentage van de onderzochte soorten de voornaamste afnamefactor is, terwijl LVVN van mening is dat dit een te beperkte benadering is, omdat herstelbeheer mogelijk een afname verhult. Ook is LVVN van mening dat de invloed van natuurherstelmaatregelen in acht genomen *moet* worden bij het verklaren van verbetering van natuurkwaliteit ná het jaar 2000. Volgens SLN gaat het om de natuurontwikkeling, zoals die per saldo door positieve invloeden en drukfactoren ontstaat.
- **Interpretatie van het rapport:** SLN had de indruk dat LVVN zich kon vinden in de algemene conclusies van het rapport. LVVN geeft echter aan niet achter de gebruikte methodiek te staan en dat de resultaten daardoor niet volledig betrouwbaar zijn. In de ogen van SLN gaat LVVN daarmee voorbij aan de onzekerheid rond de door LVVN erkende bronnen en methoden over natuurontwikkeling, stikstofdepositie en kritische depositiewaarden. Zij zijn van mening dat de conclusies uit het rapport serieus zouden moeten genomen, mede omdat zij worden onderschreven door een grote minderheid van onafhankelijk opererende ecologisch deskundigen.

Vervolgafspraken en communicatie:

Na afloop gaf LVVN aan de bevindingen intern te rapporteren. SLN heeft later vernomen dat de conclusies van het gesprek zijn meegenomen in de beantwoording van Kamervragen. SLN heeft aangegeven zich niet geheel te herkennen in het proces en de wijze waarop deze beantwoording is geformuleerd en hebben om verdere toelichting gevraagd.

Beide partijen hebben afgesproken om open te blijven communiceren over verdere vragen en mogelijke aanvullingen op de uitwisseling van inzichten. Het belang van transparantie en wederzijdse kennisuitwisseling bij toekomstige dialogen wordt door ieder onderkend.